

שמעתא עמיקתא

פרשת נצבים | תשפ"ב | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

נערך ע"י

הרה"ג יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה בשכונת רמות ב'

הלכות מצויות לתקיעת שופר

מקרא

נוהגין בני אשכנז להקרות לפני התקוע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה. [רמ"א (שם)]. המקרא מקריא גם תקיעה ראשונה בקול מתחיל ותקיעה אחרונה בקול גמר. תשר"ת דמיושב (במקום שנוהגים לתקוע שברים תרועה בנשימה א') יקריא השברים תרועה בנשימה אחת או עכ"פ יהיה רק הפסק כלשהוא קצר. ובתשר"ת דמועמד (במקום שנוהגים לתקוע ש"ת בבי נשימות) יקריא שברים תרועה בבי נשימות (שהוא הפסק קצר בלבד). [לוח אר"י (שם)].

הראוי להיות מקריא

המתפלל שחרית מקריא לתוקע, ובמקום שיש מו"ץ הוא מקריא. [מ"ב (ס"ק יח). ועיי במט"א (סי' תקפה אות ב) שראוי לבעל לתקוע והמקרא להתעורר יותר בהרהור תשוב, עיי"ש].

לבישת קיטל

נוהגים שהמקרא אפי' הוא אבל לובש קיטל. ויכול ללושו אחר קה"ת. [מט"א (סי' תקפד-ה)].

להכריז לכוון לצאת ידי חובה ושלא להפסיק בין התקיעות

יש מקומות שנוהגים שהמקרא מכריז שעל השומעים לכוון לצאת ידי"ח מ"צות שופר". ויש מקומות שנוהגים להכריז שלא להפסיק בדבור בין התקיעות. כמו כן רצוי לעשות סימן עי"מ שגבור ידוע אם הבעל לתקוע יחזור על הסדר מהתחלה או על קול האחרון (כגון דפיקה א' היא חזרה על אותו קול, ב' דפיקות על כל הסדר), ולהודיע לצבור על כך. **שמע תהלת התקיעה בעודו מקריא**

התחיל לתקוע טרם שסיים המקריא להקריא, יצא גם המקריא בשמיעתו. [הגרשו"א זצ"ל (פ"ב אות טו). והעירוני שבמקור חיים (קיצור ססי' תקפה) כתב דיש להזהר בזה. ודעת הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פט"ז אות יד) שהמקרא לא יוצא בכה"ג, משום דאינו מתכוין לצאת עד גמר קריאתו. ולפי דבריו עליו לכוון להדיא לצאת גם באמצע המילה].

דיני השופר

שופר מאיל

שופר של ראש השנה מצותו לכתחלה בשל איל (לזכר עקידת יצחק). ובכלל זה גם כבשה נקבה, אלא דהמהדרין ביותר נוהגין לחזור אחר של איל דוקא. [שו"ע (סי' תקפו סעי' א). ועיי בכה"מ (אות ב) והכבש נקרא איל לאחר י"ג חודש ויום אחד]. וכיון דיש בזה משום הידור מצוה, אם מבקשים ממנו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שלשי. [מ"ב (ס"ק ח)].

שופר של פרה, שור ושאר החיות

שופר של פרה פסול. [שו"ע (שם)]. וה"ה של שור, והטעם מפני שנקראו קרן ולא שופר. [מ"ב (ס"ק ו)]. וכן קרני רוב החיות שהם אחד אחד ואין להם מבפנים זכרות (כמו הראמים והצביים וכדו'), פסולים. [שו"ע (שם)]. ופסול שלהם הוא משום דשופר צריך להיות חלול, דשופר הוא מלשון שפופרת. ופסולים אלו דפרה ודעצם אחת, הם מן התורה ואפילו אין לו שופר אחר אין לתקוע בהם. [מ"ב (ס"ק ו)].

שופר מבהמה שאינה טהורה
י"א ששופר מבהמה טמאה, פסול. [רמ"א (שם)]. ויש מפקפקים, ועיי"כ אם אין לו שופר אחר יתקע בו אכן לא יברך עליו. ומ"מ שופר של נבילה וטריפה כשר לתקוע בו. [מ"ב (ס"ק ח)].

שופר כפוף

שופר של ראש השנה מצותו לכתחלה שיהיה כפוף (לסימן שיכפפו לבם למקום). [שו"ע (סי' תקפג סעי' א) ומ"ב (ס"ק ג). ועיי במנח"מ (ח"ח סי' נד ד"ה אמנם) ובחוט שני (רי"ה עמי נט) לענין שופר פשוט שכפפו אותו]. ואפי' אם הוא כפוף קצת מקרי כפוף. [הגר"מ זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי נט)]. ולדעת רוב הפוסקים מעלת כפוף עדיף על של איל (שאינו כפוף). [מ"ב (ס"ק ח)]. וכמו"כ מעלת כפוף עדיף על שופר שקולו יפה יותר. [הגר"מ זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי נט)].

שופר נקיב או סדוק
השופר צריך להיות שלם ללא נקבים או סדקים. ואם השופר סדוק או נקיב יש לשאול שאלת חכם. [עיי בשו"ע (סי' תקפו סעי' ו - ט)].

שופר שנפגם כשר. ומ"מ אם ראהו קודם ר"ה טוב יותר לתקנו שלא יהיה נראה פגום. [עיי במ"ב (סי' תקפו ס"ק לו)].

בדיקת שלמות השופר

מוטל על כל ת"ח להשיגח בכל ימי אלול על השופר שעתידים לתקוע בו ברי"ה אם אינו נקיב ונסדק, וביותר הדבר מוטל על רב העיר. [אלף המגן (סי' תקפו ס"ק לב) בשם שלחן שלמה].

דיני התקיעות

תקיעה מעומד

צריך לתקוע ולברך מעומד. [שו"ע (רס"י תקפה) ומ"ב (ס"ק א)]. ולפ"ז אין לסמוך על שום דבר באופן שאם ניטל אותו דבר יפול, שבכ"ה"ג חשיב כשישבה. ומ"מ אף בשישבה בדעיבד יצא. [מ"ב (ס"ק ב)]. ונהגו שהצבור עומד (אף בתקיעות דמיושב שהם לפני מוסף, אע"פ שמעיקר הדין יכולים לשבת בתקיעות אלו). ויש יחיד שומע תקיעות לצאת בהם ואינו עתיד לשמוע על סדר הברכות, צריך מדינא לעמוד לכתחלה. [מ"ב (ס"ק ב)].

מקום התקיעות

נוהגין לתקוע על הבימה במקום שורקין. [רמ"א (שם)]. ובתקיעות דמעומד עומד במקומו וא"צ לעמוד על הבימה. [מ"ב (סי' תקפג ס"ק טו)]. והמנהג הפשוט לתקוע גם תקיעות אלו ליד הבימה. [ועיי במטה אפרים (סי' תקצב אות ט ויא)].

לתקוע בצד ימין

טוב לתקוע בצד ימין (של הפה), אם אפשר לתקוע בכך. [רמ"א (סי' תקפה סעי' ב) ומ"ב (ס"ק ח)]. וי"א שאף איטר יתקע בצד ימין של העולם. [כך מצדד השעה"צ (אות יח) דלא כהמ"א], וי"א שיתקע בצד ימין שלו שהוא שמאל של כל אדם. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש שם פ"ב אות ה) ע"פ המ"א]. ובשעת התקיעות יהפוך השופר למעלה (ולא לצדדים), שגא"י "עלה אלקים בתרועה". [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק ט)].

מקום שאינו נקי

השומע קול שופר במקום שאינו נקי, אם לא יהיה באפשרותו לשמוע אח"כ במקום אחר, מותר לו לכוון לצאת בשמיעה זו. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פ"ב אות ז). עיי בב"ה"ל (סי' תקפד ד"ה שמע)].

בעל תוקע

הראוי להיות בעל תוקע

מן הראוי ליתן לתקוע לצדיק והגון, ובלבד שלא יהא מחלוקת בדבר, ועכ"פ צריך שידע לכוין להוציא הצבור בתקיעתו. [מ"ב (ס"ק ב)].

ש"י"ן בעל תוקע

אחר תוקע ולא השי"צ כדי שלא יתבלבל, ואם הוא מובטח שחוזר לתפלתו, מותר לו לתקוע. [שו"ע (סי' תקפה סעי' ד)]. ואם מתפלל מתוך הסודר והמחזור לכו"ע דינו כמובטח. [מ"ב (ס"ק יד)]. ומ"מ אף אם אינו מובטח שחוזר לתפלתו, דוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשי"צ לתקוע, אבל תקיעות שתוקעין מיושב, דהיינו קודם שמתפללין מוסף, מותר לשי"צ לתקוע. [רמ"א (שם)]. ועיי להלן בדיני מקרא המנהג בזה.

בעל תוקע שהוא אבל

בעל תוקע שהוא אבל תוך ל' או י"ב חודש, דינו כש"י"ן שהוא אבל שלא קוראים לו אלא אם אין אחר. [עיי במטה אפרים (סי' תקפה אות ז) שדינו כש"י"ן]. ומ"מ באופן שתוקע להוציא ידי"ח, מברך גם ברכת שהחינו. [הגרשו"א זצ"ל (שש"כ פ"ה הגה קכה)].

לבישת קיטל

נוהגים שהבעל תוקע (אפי' הוא אבל) לובש קיטל או בגד לבן, אף במקום שאין שאר הצבור נוהג ללבוש קיטל (ויכול ללושו אחר קה"ת). [מט"א (סי' תקפד אות ג וסי' תקפה אות א)].

להוציא רבים ידי"ח בשיצטרך להתפלל ביחודות

מי שנמצאין בתחומו צבור שאין בידם לתקוע, ובידו לילך לתקוע לפניהם, יעשה כן אף אם יפסיד על ידי זה תפלה בצבור, כדי לזכות את הרבים בקיום המצוה. [הגרשו"א זצ"ל (שם) פ"ב אות יט].

בעל תוקע ששפתיו נפצעות

בעל תוקע שרוב הפעמים שפתיו נפצעות ע"י התקיעות, כל שאין הדבר קורה בכל פעם מותר לו לתקוע. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ב אות ו)].

כוונת שומע ומשמיע

התוקע צריך לכוון להוציא השומעים ידי"ח, והשומעים צריכים לכוון לצאת ידי"ח. וש"י"ן דעתו מן הסתם להוציא. [שו"ע (סי' תקפס סעי' ח טו) ומ"ב (סי' תקפס ס"ק ח)].

מוציא רבים ידי"ח

אינו מחוייב בדבר

כל שאינו מחוייב בעצם המצוה אינו מוציא, אחרים ידי חובתו. [שו"ע (רס"י תקפס) ומ"ב (ס"ק א)]. ועיי לעיל מי הם הפטורים והחייבים בתקיעת שופר.

חרש ועיוור

חרש, אפילו מדבר ואינו שומע, אינו מוציא דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא. [שו"ע (סעי' ב)]. אבל שומע ואינו מדבר, מוציא אחרים ידי חובתו. [רמ"א (שם)]. ודעת הרמב"ם (שם אות ד) דחרש המדבר ואינו שומע חייב, עיי"ש. ועיי בשמעתא עמיקתא גליון ע"א]. ואפילו לכתחלה יכול אחר לברך והאלים יתקעו. [מ"ב (ס"ק ד)]. ושוטה פטור וע"כ אינו מוציא רבים ידי"ח. [שו"ע (שם)].

חרש השומע ע"י מבשר

חרש ששומע ע"י כלי כמין חצוצרות חייב בשופר. [מ"ב (ס"ק ד)]. ואם שומע רק בעזרת מכשיר שמיעה חשמלי, הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים אם שמיעה זו נחשבת שמיעה. [עיי בשבט הלוי (ח"ה סי' פד), באג"מ (ח"ב סי' קה וחי"ד קכו) ובמנח"ש (ח"א סי' טו). ועיי עוד בגליון קני"ח]. ועל כן לכתחלה אין לצאת על ידו ידי חובה אלא אם כן אין אחר.

סומא

סומא חייב בתקיעות ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו אם לא ימצאו בקי כמוהו ויחזירוהו למנויו. ולכתחלה אין לסלקו מפני שהוא סומא אף על פי שנמצא בקי כמוהו. [שו"ע (סי' תקפס סעי' ו)].

קטן

קטן פטור ועל כן אינו מוציא רבים ידי"ח. [שו"ע (סי' תקפס סעי' ב)].

לתקוע עבור קטן

גדול אפילו כבר יצא מותר לו לתקוע עבור קטן. [ח"מ"א (כלל קמא אות ז)]. ואם הקטן יודע לתקוע יכול לתקוע לעצמו, ומותר לתקוע אף שלא לצורך מצוה כגון שכבר יצא ידי"ח. [רמ"א (סי' תקפג)]. ואף אם ראש השנה חל בשבת, יש אומרים שמותר לתת לקטן לתקוע. [עיי במ"א (סי' שמג ס"ק א) בשם הר"י וההנהגות אשר"ק]. ויש אומרים בזה. [עיי בר"ן (נדרים לו), בח"י החת"ס (אוי"ח סי' פג ד"ה ומ"מ), ברע"א (דו"ח מעי' החי"ת) ובר"י (סי' תקפח אות ו)]. והעיקר כדעה הראשונה. [חת"ס (סי' פג ד"ה ומ"מ)]. וכן פסק בחנך לער (פ"ו אות ח). והארכנו בס"ד בשמעתא עמיקתא דיני קטן וחינוכו].

לתקוע עבור קטנה

יש מי שאומר שיש לגדול להמנע מלתקוע בשופר ביו"ט עבור קטנה אפילו הגיעה לגיל ששי"ך בה חינוך במצות, אם אין הגדול יוצא בתקיעה זו. ואם קטן יכול לתקוע עבורה. [חנך לער (פ"ב הגה ז) כי בלא"ה דעת כמה פוסקים שאין לתקוע לנשים שכבר יצא]. ויש מתירים לתקוע אף עבור קטנה. [הגר"מ זצ"ל (תורת המועדים ס"ק ב)].

נער שלא נתמלא זקנו

בן י"ג שנה כ"ז שלא ידענן שהביא ב' שערות (והיינו עד שנתמלא זקנו) אינו יכול לתקוע להוציא אחרים. [מ"ב (ס"ק א)].

התוקע בכמה מקומות

זמן לכוון לצאת ידי חובתו

מי שתוקע בכמה מקומות, יש לו לכוון לצאת ידי"ח בעצמו בתקיעות שתוקע בראשונה. שמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה, ואולי לא יהיה יכול לתקוע אח"כ. [מט"א (סי' תקפה אות ט)]. ועיי בלחם הפנים (על הקשיו"ע הל' שופר) שבכ"ה"ג יכוין שלא לצאת רק במקום האחרון, כדי לחוש לדעת השאג"א (סי' יג) בשם הגאונים שבמצוה דאין לה אמרין אפי"י שיצא מוציא. ובהר צבי (או"ח ח"ב סי' פח) הביא מהאדר"ת שעתה תקועו שתכונן על תנאי, ואם הדין הוא כהגאונים אינו רוצה לצאת בראשונה. ועיי"ש שפסק בדבריהם].

אין בידו לתקוע לי תנאי, ואם הדין הוא כהגאונים אינו רוצה לצאת בבית חולים

התוקע בכמה מחלוקות בבית חולים ואין בידו לתקוע לי קולות (עיי דינם להלן) בכל מחלקה, יתקע יי קולות בכל מחלקה. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פט"ז אות ט)].

הברכות

קודם שיתקע יברך : לשמוע קול שופר. [שׁויעׁ (סיי תקפה סעי ז)]. ובדיעבד אם בירך לתקוע בשופר, או על תקיעת שופר, או לשמוע בקול שופר, יצא. [מ״ב (שם ס״ק ד) דלא כפ״ריח]. ובתיבת ״קול״ יגיבה את קולו ויאריך קצת. [מ״טא (סיי תקפה אות ז)].

ברכת שהחיינו

ביום ראשון של ר״ה מברכים ברכת שהחיינו. וביו״ט שני, דעת השו״ע שלא מברכים. ואם חל יום ראשון בשבת, מברך שהחיינו ביום השני. [שׁויעׁ (סיי תר סעי ז)]. אולם דעת הרמ״א שיש לברך שהחיינו טוב ביום שני (אפילו אם חל יום ראשון בחול), וכן המנהג אצל בני אשכנז. ומ״מ לתחילה טוב ביום שלישב בעל תוקע בגד חדש ויכול לפטור גם מצות שופר. [נרמ״א (שם)].
ובן ספרד השומע תקיעת שופר מבן אשכנז ביו״ט שני של ר״ה, מותר לו לענות אמן על ברכת שהחיינו, ואע״פ שלמנהג הספרדים אין מברכים, הואיל וכך הוא סדר המברך לא נחשב הפסק. [הגרשׁז״א זצ״ל (הלכ״ש פ״ב הגה כב)].

כיסוף השופר בשעת הברכות והתפלה

יש נוהגים לכסות השופר במפה בשעת הברכות. [א״ר (סיי תקפה אות ח) בשם הגהות מנהגים (אות ק) ובאר היטב (סיי תקצג)]. ומ״מ יש להחזיק השופר כשמברך. ועל כן יתחוב היד תחת המפה ויאחזנו או יחויקנו ע״י המפה. [נרמ״א (סיי תקפה סעי ז)]. ומ״מ אצל הספרדים, וכמו כן לפי המנהג הנ״ל יש לכסות השופר (ואם יש לו כמה יכסה את כולם) בין סדר וידר ובכל שעת התפלה בשעה שאין תוקעין בו. [כפ״י (שם) ואף המגן (אות ז)]. ויש נוהגים כן על אף שלא נוהגים לכסותו בשעת הברכות. [אלף המגן (שם ס״ק ה)]. ועיישׁ ובאבניז (סיי תלא) הטעם לכיסוי השופר].

מכריז עובר אחרים (הוא כבר יצא)

אין חילוק בין אם מברך לעצמו, או שכבר יצא ומברך להוציא אחרים, בכל אופן מברך התוקע שתי ברכות והזכרות. [נרמ״א (סיי תקפה סעי ז)]. ומ״מ באופן שכבר יצא התוקע בעצמו, אם הם פחות מעשרה טוב יותר שיברך השומעים בעצמן שתי הברכות, אלא אם כן אינם יודעים לברך בעצמן אז יברך בשבילן להוציאן, ומנהג העולם להקל להוציאן בכל אופן ואין למרות בהם כי כן הוא עיקר הדין. [מ״ב (שם ס״ק ה) ושעה״צ (אות ט)].

מהחליף שופר באמצע התקיעות

אם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר א״צ לברך. אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך [מ״ב (שם ס״ק ד)], ומ״מ אם היה השופר מונח לפניו על השולחן אינו צריך לברך שוב, שמסתמא דעתו היתה על כולם. [מ״ב (שם ס״ק ח)].

התחיל ואינו יכול להשלים

אם התחיל לתקוע ואינו יכול להשלים, ישלים אחר ואפילו ג' או ד'. ודי בברכה שבירך הראשון, והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה (שאם לא היו שם באותה שעה צריכים לברך לעצמן בלחש קודם שיתחילו לתקוע, אך אם כבר יצא ידי חובתו תוקע בלא ברכה, כיון שהצבור כבר שמעו הברכה מהראשון). ואפילו אם בירך ולא יכול לתקוע כלל, השני תוקע בלא ברכה ולא היא ברכה לבטלה (כיון שהשני יוצא בברכתו). [שׁויעׁ (סיי תקפה סעי ג) ומ״ב (סיי יא יב)]. ועיי בשעה״צ (אות כז) שאפי יצא הראשון והלך לו או שסגם אותו ולא שמע התקיעה, אעפ״כ לא הוי לבטלה כיון שהשני יוצא בה. ומ״מ לכתחלה אסור לראשון לצאת ולא לשמוע התקיעות, דאין כדאי שיברך זה על דעת שיתקע אחר].

הפסק והיסח הדעת

הפסק בריבור או היסח הדעת בין הברכות לתקיעות

לא ישח, לא התוקע ולא הצבור, בין ברכה לתקיעות. [שׁויעׁ (סיי תקצב סעי ג)]. ואם דיבר חוזר ומברך. [מ״ב (סיי ד)]. ואפילו ברמיה יש להזהר לכתחלה (אבל בדיעבד א״צ לחזור ולברך).

[מ״ב (סיי כה ס״ק כט)]. ומבדק אם דיבר בענין התקיעות אינו חוזר ומברך. [שׁויעׁ (שם) ומ״ב (שם)].

שלא יכול לתקוע ומוצא בו, מותר לעשות כן אף לכתחלה. [מ״ב (שם)].

נפסלו התקיעות

בירך ותקע, והסדר נפסל (סדר נקרא אותה שורה) אינו צריך לחזור לברך כי באופן זה אין משום הפסק. [שׁויעׁ (סיי תקפה אות ט)]. ועיישׁ במ״ב ס״ק טו. אלא שצ״ע מהמ״ב ס״ק ז' שכתב שמי שממע ט' תקיעות בטי שעות ביום, יצא, לא שייח דוקא אם לא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה בבא. ועייכ יחזור לתקוע בלא ברכה. וביאר בשעה״צ (אות יג) שלא יברך כי יש חולקים שאין בזה הפסק. ומבואר שעכ״פ לדעת המחמירים ודאי צריך לחזור ולברך, ולכארי צ״ע דמיא שגם מהניחל שא״צ לחזור ולברך. ועיי מה שנוגע לכאן בבח״ל (סיי תרצ ד״ה הקורא) במ״ב (סיי תפט ס״ק לב)].

תיכף אחר שבירך נשמעו תקיעות מבהכ״נ הסמוך

אם אחר הברכות שומעים קול שופר מבית הנסות הסמוך, נראה שיש להתמתן בין הברכה לתקיעות כי יש שוברים שיש בקולות אלו משום הפסק בתקיעות וממילא יש גם משום ברכה לבטלה (ולשטרות אלו). [עיי בשו״ע (סיי תקצ סעי ז) שסיי שאף תקיעה במתנסע מפסיקה בתקיעות. ואיכ לדעתו אם הבעל תוקע יתקע ולא ימתן עד שיגמרו לתקוע מבהכ״נ השני יש לחוש משום ברכה לבטלה כי התקיעות ודאי יהיו פסולות ואע״פ שמבואר לעיל שאין הפסק כשנפסלו התקיעות י״ל כי כונת הבעל תוקע לתקוע תקיעה כשרה אלא שתקל או טעה, אבל הכא יודע ולכתח' שאין עס תקיעה כלל לתקיעות. ובלא״ה גם התם אי הפסק בדעת אבל לכתחילה בודאי שאין להפסיק, וכיון שהתקיעות נפסלות אין לחוש משום הפסק כי הוא הפסק לצורך התקיעות דלא חשיב הפסק לכ״ע כמבואר בסיי תקצב״ט עיי ג'. ואע״פ שהמ״א חולק על השו״ע, מ״מ דעת המ״ב שיש לחוש בזה לכתח' ועיכ כתי' שיש להזהר כששומע תקיעות מבהכ״נ הסמוך, ואף שהמ״ב לא מיריר להדיא במקום חשש הפסק מ״מ מסתבר ללחמיר כי יש לחוש משום ברכה לבטלה מחמת דעת השו״ע. ולא להרמ״א סיי סקי' ז' דסיי שאסור לומר האבילות את הבמהלה לפני שמתחיל לבלול ע״מ הנצל מאיסור רבנו, מ״מ חשב שאנן שהוא לצורך התקיעה עצמה, ועוד דהוי הפסק בשתיקה דקיל טפי כמבואר במ״ב בסימן רנׁו, ועוד דהכא חמיר מאה דהרמ״א כי לדעת השו״ע נמצא גורם הפסק בדיים כשתוקע, ועיי מ״שׁ כששמעת עמקתא גליון סקי' ו. וכמ״כ אין יתקע ויסמוך על המקילין ע״מ שלא להפסיק מ״מ יצטרך לחזור ולתקוע ועל המחמירים כנייל, ואיכ יש לחוש קצת לתוקע שלא לצורך שהוא שבות, עיי ברמ״א (סיי תקצג). ולענין הפסק מחמת קולות השמענים מבהכ״נ האחר עד שהבעל תוקע יתחיל לתקוע אין לחוש כי לא מכוונים לקיים המצוה ע״י שמיעה זו (ובעינין כוונת שומע ומשמע כנייל), אבל בשמעתם תוך כדי התקיעות יש הפסק לשו״ע אפי' לא מכוונים לצאת כמבואר שם ובבא״יה (שם). ולזה הסיכמו מחשובי המורים שליט״א].

הפסק לאחר תחלת התקיעות

אפילו לאחר תחלת התקיעות יש לאח עד סוף תקיעות דמעומד. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי ג)].
דהרכבה לעבר קודם שתקועין קאי ג״כ על התעומד. [מ״ב (סיי ק)]. וי״א שאסור לדבר עד לאחר ל' תקיעות ובלתיקע לאחר סיום התפלה (עיי בזה לקמן). [והח״א (כלל סעי א) אות ז]. ועיי בקיצור הלכות המועדים (שולחן ערוך דיני תקיעות הגה ק) שהנוהגים להודר לתקוע לאחר סיום התפלה עוד סוגי תקיעות לצאת עוד דיעות, יש להם להזהר שלא ידברו עד לאחר הסיום של תקיעות אלו]. **ויש מקילין בזה**. [עיי קצה למטה (סיי תקצ ס״ק ז) ובילקוט הגרשוני (רסיי תקצב)].

יש שבר באמצע סדר של התקיעות

מי שחש בתשׁו״ת בין שברים לתרועה מעניני התקיעה, אע״פ שא״צ לחזור ולברך, מ״מ יש לצדד שלא יצא וצריך לחזור ולתקוע אותו סדר (אותה השורה). [מ״ב (שם ס״ק יז)].
הפסק מענין התקיעות (אמירת י״ה רצון) לאחר סדרי התקיעות
בין תקיעות דמיושב מעומד שרי לכתחלה להחיש מעניינים. [נרמ״א (שם ומ״ב ס״ק יב)]. אולם י״א שכן הברכה עד סוף תקיעות דמיושב אסור להפסיק אפילו בתפלות, לכן לא יאמר יהי״ה הנדפס במחזורים בין התקיעות דמיושב, רק יהרהר בלבו ואל יוציא בפיו, או שיאמר יהי״ה אחר גמר התקיעות דמיושב. [מ״ב (סיי תקצב ס״ק יג) עייפ הדח״ח. ועיי בתשובות והנהגות היה״ח (שדמ) שם נהג הגר״ח זצ״ל].
ויש מקילים בזה, ועל כן במקום שנוהגין כן אין למחות בידם. [שעה״צ (סיי תקצב אות ט) ועייפ העיב״ץ].
ובכלל אופן עונים ברוך הוא וברוך שמו על ברכות בחזרת שׁו״ץ. וכן מותר לגנו עמו נוגני התפלה כנוהג, ואין חוששין בזה להפסק כלל. [הגרשׁז״א זצ״ל (שם פ״ב הגה כה)].

ברכת אשר יצר

מותר להפסיק בברכת אשר יצר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וכן בין סדרי התקיעות דמעומד. [מנח״י (חיג סיי מד וח״ד סיי מז) משום דהוי מצוה עוברת דפן יצטרך עוד הפעם לצאת לנקביו ותתבטל הברכה. וכן פסק הגרשׁז״א זצ״ל (הלכ״ש פ״ב אות ט)].

הפיח דעתו בין התקיעות

אם היסח דעתו או הפסיק בדבור בין התקיעות יצא בדיעבד. [מ״ב (סיי תקפח ס״ק ו) ושעה״צ (אות ז)].
להרהר בדברי תורה

מותר להרהר בדי״ת בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד. [מקראי קדש (ימים נוראים סי ז)].
אמירת תהילים

מותר לומר תהילים ואין בזה משום הפסק. [יסוד ושרש העבודה (שער יא פי״ד), הגר״ח זצ״ל (ארחות רבנו ח״ב עמי קצא) והגר״ח זצ״ל (חוט שני רי״ה)].

סדר התקיעות

כמה תקיעות חייבים לשמוע

חייב אדם לשמוע בר״ה תשע תקיעות, תקיעה תרועה תקיעה ג״פ. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי א)].

תרועה מהי

יש אומרים שתרועה האמורה תורה נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה, או אם היא מה שאנו קורים שברים, או אם הם שניהם יחד, לפיכך, כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר״ת ג' פעמים, ותשׁו״ת ג' פעמים, ותר״ת ג' פעמים (סך הכל ל' קולות). [רמב״ם (פי׳ ח״ב-ג). וביאר המ״ב (סיי ק) דאין יוצא במה שתקע תשר״ת, דדילמא כונת התורה על שברים לחוד וקמפסיק בתרועה בין שברים לתקיעה אחרונה, לכך חוזר ותוקע שברים לחוד. ומחמת זה הטעם צריך לתקוע ג״כ תר״ת ואין יוצא במה שתקע תשר״ת, דלמא כונת התורה על תרועה לחוד והפסיק מתחלה בשברים בין תקיעה לתרועה].

וי״א שאין ספק בדבר ומה״ת יוצאים אם תקע ג״פ תשר״ת או תשׁו״ת או תר״ת, אלא שחז״ל קבעו שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד לתקוע תשר״ת תשׁו״ת תר״ת. [רב האי גאון הובא בראש (ר״ה פי׳ג), ברין (שם י. די״ה אתקין) ובריטביא בתשובה]. והעיקר כדעה ראשונה. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי ג) וניול״כ. ועיי בשעה״צ (סיי תקצ מ״ז ס״ק א) שכתב דמ״מ לדעה הראשונה ספק הוא ומצטרף לסיי. ובשעת הדחק סומכים על דעת המקילים, כמבואר במ״ב (סיי תקפו ס״כ כב וסיי תר ס״ק ז). ועיי בכפ״ח (סיי תר אות יג)].
תקיעות דמיושב ומעומד

אע״פ שמה״ת מספיק בתשע קולות (ומספק עושין ל' קולות), מ״מ קבעו חז״ל לתקוע תקיעות לפני תפלת מוסף ״תקיעות דמיושב״ ובמוסף ״תקיעות דמעומד״ (יש נוהגים לתקוע רק בחזרת השׁו״ץ ויש נוהגים עף בזמן העמידה). וכמ״כ תקנו חז״ל לומר פסוקי מלכויות זכרונות ושופרות, ולתקוע עץ גמר הברכה אחר אמירת פסוקי מלכויות, וכן לזכרונות ושופרות. מ״מ תקיעות דיחיד וכן דמיושב שתוקעין אותו בצבור בלי אמירת פסוקי וברכות מלכויות זכרו״ש, אין להם ענין למלכויות זכרונות או שופרות. [עיי בר״ה (לב)]. והוכיחו הרמב״ן (שורש א די״ה בראשונה) והרשב״א (ר״ה לד' די״ה תקיעות) שאין זה אלא מדרבנן. ועיי במ״ב (סיי תקצ ס״ק לה) דתקיעת דמעומד הם עיקר, אלא דעי' במ״ב (סיי תקפה ס״ק יד וסיי תקצא ס״ק ג) שיד״ח מה״ת בתקיעות דמיושב. ועיי עוד בתשובות והנהגות (חי״ד סי קלט)].

תקיעות דמיושב ומעומד ליחיד

חובה זו היא חובת הצבור ולא חובת יחיד. [שׁויעׁ (סיי תקצב סעי ג) ומ״ב (סיי ק)]. ועיישׁ דמה״ט יחיד אינו מפסיק לפתו לצורך התקיעות, ואפי' יש לו מי שיתקע לו]. (אלא שאין יחיד לשתף עצמו על הצבור. [חזו״א (סיי קול ס״ק ז)].) ומ״מ יש מי שאומר שהתוקע עבור יחיד ל' קולות, טוב לעד שיכוונו התוקע והשומע שהתשרׁת הראשון הוא לשם מלכויות, והשני לזכרונות והשלישי לשופרות. וכן בתשׁו״ת ובתר״ת. [הגרשׁז״א זצ״ל (הלכ״ש פ״ב אות ט)].

תקיעות מעכבות זו את זו

תקיעות מעכבות זו את זו, ועל כן אם אינו יודע אלא מקצת הסימן (דהיינו שלש שורות) לא יעשה אותו מקצת שידוע, אבל תשרׁת, תשׁו״ת, תר״ת אין מעכבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים, עושה. [שׁויעׁ (סיי תקצג סעי ג)].

שינה סדר סימני התקיעות

אם הקדים תרועה לתקיעה ראשונה לא יצא. [מ״ב (שם ס״ק ה)].

שינה סדרי התקיעות

סדר התקיעות (כגון תשרׁת לפני תשׁו״ת וכדו') אינו מעכב. [נרמ״א (שם סעי ג)].

שיעור התרועה

נחלקו הפוסקים מהו שיעור תרועה. יש אומרים שיעור תרועה הוא כג' יבבות שהוא ג' כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי ג) בשם י״א (הראשון)]. וי״א ששיעור תרועה הוא כשלשה יבבות, וכל יבבא שיעורה ג' טרומיטין, ויוצא סך הכל שהם ט' טרומיטין. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי ג) בשם י״א (השני)].
ונכון לעשות כן לכתחלה בכל תרועה בין של תשרׁת ובין של תר״ת וּבדיעבד די בג' כחות כדעה א'. [מ״ב (סיי י' ס״ק טו)]. ובדיעבד פירושו שכבר תקע. [גרז״י (אות ז)].

להאריך בתרועות

מותר להאריך אפילו הרבה (כלומר להוסיף טרומיטין) בתרועות. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי ג)].

שיעור התקיעה

שיעור תקיעה (בין שלפניה ובין שלאחריה) היא כתרועה. ולדעה הראשונה הנ״ל הוא ג' טרומיטין. ולדעה שניה היא ט' טרומיטין [היינו בשל תר״ת, שאלו בשל תשׁו״ת הוא יותר מעומד] וצריך להאריך בתקיעה של תשרׁת כשיעור י״ח טרומיטין. [שׁויעׁ (סיי תקצ סעי ג) בשם י״א (השני)] ומ״ב (סיי יד) דלא כהרמב״ם (פי׳ ה״ד) הביאו להלכה הגר״א בבבאור דתקיעה הוא חצי תרועה. ונכון לחוש לדעה האחרונה לכתחלה, ובדיעבד די אם עשה אותה כשלשה כחות כדעה הראשונה. [מ״ב (סיי יג)]. ועל כן צריך התוקע ליהזר שיאריך בתקיעות של תשׁו״ת שכל תקיעה יהיה לפחות כשיעור ח״י כחות ומעט יותר והתקיעות של תשׁו״ת יהיה לפחות כשיעור ט' כחות. [מ״ב (סיי טו)].

לכלול לשיעור תקיעה אף את הפסקים שבתרועה

יש שומרים שכשמעשרים את אורך התקיעה ביחס לתרועה ויש לכלול את הפסקים שבתרועה אין קול לקול. [הגר״ח זצ״ל (חוט שני ר״ה פי״ד עמי סז אות ח)]. וכן בשפת אמת (ר״ה לה) על תוס׳ ד״ה שיעור וד״ה בא״ד ורביא) י״ל דשיעור תקיעה כתרועה היינו הקולות עם ההפסקות (ולפי׳ אף לדעת הראב״ד דשבר כגי יבבות מ״מ צריך ליהזר שלא יאריך בשבר כמו ג' יבבות וההפסקות רק כגי הקולות בלבד כנייל), אך משמעות הפוסקים נראה דמפרשי דאין ההפסקות בכלל דוק בטור ובי״ ותשכח, עייכ].

אופן החישוב של שיעור הכחות

משערין הכחות לפי אדם בינוני היודע את מלאכת התקיעות. [הגר״ח זצ״ל (חוט שני ר״ה פי״ד עמי סז). ועיי ברמב״ן (דרשה לר״ה ד״ה כיון ששינונו) שכתב דצריך כל א' לשעוריה תקיעה כתרועה דנפשיה, עיישׁ. וכיכ בשפת אמת (ר״ה לג: ד״ה במשנה) ועיי בסדור יעב״ץ (סדר התקיעות אות ו)]. ולמעשה אין הלכה כן, אלא התקיעה צריכה להיות באורך הנ״ל ואינה תלויה במה שהוא מאריך בתרועה (או בשברים). [כן הוא משמעות השו״ע וני״כ ושאר הפוסקים, וכן המנהג הפשוט. וכן נקט במודעים וזמנים (ח״א ס״ה ה הגה ז) ומ״מ כתב דיש מחמירים בזה ע״מ לצאת המצוה ללא פקפוק כי המחמירים מבואר בארחות חיים בשם הרשב״א, עייכ. וכן דעת הגרשׁז״א זצ״ל (אשרי האש ח״ג פס״ז אות לו) שרצוי להקפיד בזה].

יצא צריך בתקיעות והאריך בשברים

לפי דעה הראשונה הני"ל צריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור ט' טרומיטין. ולפי דעה האחרונה צריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור י"ח טרומיטין. ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור של י"ח טרומיטין ובארכתו בשברים היה שוה עם התקיעה לדעת הרש"ע לא יצא לא כמר ולא כמר. וק"ו אם האריך יותר בשברים שלא יצא. (שו"ע סי' תקצ סעי' ה)
במש י"א (השני ומ"ב ס"ק טו). אמנם לדעת הרמ"א יצא, אלא אם כן עשה השבר בתשרית כדי ט' כוחות אז אמרינן שאם עשה התקיעה בתשר"ת פחות מי"ח דלא קיים לא כמר ולא כמר. [ביאור הלכה (סעי' ג ד"ה ומי שלא)]. ולפי מנהגנו שנוהגים לעשות השברים מג' עד ט' כחות [ולא עד בכלל] צריך לכל הדעות לעשות התקיעה לפחות ט' כחות שאם לא כן אפילו בדיעבד אינו יוצא. [ביאור הלכה (ש)].

להאריך בתקיעות לפי הסימן שתוקע

צריך להאריך בתקיעה של תשר"ת יותר ממשל תש"ת. הרש"ע (סי' תקצ סעי' ה). דשמא הוי תרועה שברים ותרועה יחד ר"ל לילל וגנח ושיעור תקיעה הלכה הוי כתרועה [ולפי דעה הראשונה הני"ל אם נעשה התקיעה של תשר"ת כשיעור י"ח כחות. ובידענך לא אם עשה אותה כט' כחות, ופחות מזה אפילו בתש"ת לא יצא וצריך לחזור ולתקוע, שהרי מנהגנו להאריך בשברים כל שבו יותר משלשה כחות עד ט' [ולא עד בכלל], ואם כן הוי תרי קולי דסדרי אהדדי, שהרי שר אשנו ועוין שברים כשמונה כחות [עוד כרחק] שאנו תופסין דשיעור תקיעה הוא כט' כחות דוקא ולא פחות מזה]. [מ"ב (סי' ק) ושע"י צ"ח (ד)]. ובתקיעה של תש"ת יש להאריך יותר משל תר"ת כי שברים הוא וגנח והוא יותר גדול ממליל שהוא תרועה [נשיעור התקיעה די בזה כתעשה כחות] ובשל תר"ת די בתקיעה כשהיא לג' כחות כמ"ש בריש הסעיף]. [שו"ע (סי' תקצ סעי' א) ומ"ב (סי' ק)].

להאריך בתקיעות יותר מהשיעור

מותר להאריך אפילו הרבה בכל תקיעה כי אין לה שיעור למעלה. [שו"ע (סי' תקצ סעי' ה)].

שיעור שבר

לכתחלה יעשה שיעור הג' שברים כט' כחות ובדיעבד יצא אם האריך כ-ו' כחות או קרוב לזה. [מ"ב (סי' ג)]. וע"י בשעה"צ (אות ח) ובה"ל (שם) בשם המט"א שיעור של שבר א' בתש"ת יוכל להמשיכו עד וי"ח כחות ולא עד כממילא בתשר"ת שהוא כדי שיעור שברים ותרועה הוא עד ט' כחות [ובכל עד בכלל].

להאריך בשברים

לדעה הסוברת שתרועה היא תשעה כחות אין קפידא אם מאריך קצת בשברים. [שו"ע (שם)]. ר"ל דכיון דשיעור תקיעה הוא כט' טרומיטין לפחות ממילא יוכל להאריך בשבר אחד מהשברים עד כדי ח' טרומיטין ולא יחשב כתקיעה אבל יזהר שלא יעשה כשיעור ר"ח טרומיטין דאז פסול אף בדיעבד דנחשב כתקיעה לכו"ע. [מ"ב (סי' ג)]. ועיי"ש דבתשר"ת היה לנו להקל יותר להאריך בשבר אחד עד י"ח כחות כיון דתרועה שם הוא בסך זה ממילא לא הוי שיעור תקיעה עד י"ח שהוא גניחות יללות, אלא דיש לחוש לכלבוש הדעת שפעם אחד יעשה השבר ארוך מחבירו, דבתש"ת הלא אסור ע"ת כן, וכי"ל, וא"י ישוה אותם בכל מקום שלא יהיה שום שבר ארוך כט' כחות, וגם לדעת הראב"ד כל שבר שהוא כט' כחות נחשב כתקיעה, וע"כ יש לזהר בזה ומ"מ בדיעבד אינו נפסל אם עשה השבר בתשר"ת עד י"ח כחות אבל י"ח פסול אף בדיעבד דשוב נעשה תקיעה לכו"ע].

ואולם לפי דעה הסוברת שתקיעה הוא ג' כחות בעלמא, צריך לזהר שלא יאריך בשבר כשלשה טרומיטין, שאם יאריך יוצא מכלל שבר ונמצאת תקיעה [ובין בשברים של תש"ת ובין בשברים של תשר"ת צריך לזהר בזה]. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' ח)]. וי"א שאין לחוש אם האריך בשברים קצת, ובלבד שלא יאריך יותר מדאי. ושכן מנהג בני אשכנז. [רמ"א (שם)]. ומ"מ בשברים של תשר"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים ותרועה שריה תשר"ת עושים מספק שמא תרועה דקרא הוא שניהם יחד וא"כ גם התקיעה צריכה להיות כשניהם יחד וע"כ אף שהאריך קצת בשברים אין חשש, ובתש"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים מהאי טעמא אבל כשיעור ג' טרומיטין מותר הדא דכ עבדינן שברים דהוא ארוך יותר מתרועה דידן הוא מחמת דנסתפק לנו דשמא תרועה היתבה בתורה הוא שברים אידן וכי"ל וממילא התקיעה הוא ג' ארוך יותר. ודעה האי' דכיון דבסדר תר"ת התקיעה רק כתרועה ג' כחות קטנים שוב אין להאריך בשבר אחד לעשותו כעין זה.

[מ"ב (סי' ט)].

ולמעשה יזהר בכל השברים בין בתש"ת ובין בתשר"ת שלא יעשה שום שבר מט' כחות וטוב יותר שלא יעשה בכל שבר רק כשלשה כחות. [מ"ב (סי' ט) ושע"י (אות יא) לחוש לדעת הראב"ד דשיעור ט' כחות הוי תמיד שיעור תקיעה בין בתר"ת ובין בתשר"ת. ועיי"ש (אות יב) שכתב שאף שלדעת ראשונה מחמיר השולחן ערוך שלא לעשותה אפילו מג' כחות, כבר כתב רמ"א דנהגין בזה להקל, וגם אם נרצה לנהוג בזה כותיה יהיה נגד דעת הראב"ד וגם נגד דעה אחרונה].

להוסיף שברים

אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה', יש אומרים שאין לחוש. [שו"ע (סי' תקצ סעי' ה)]. ויש מן הפוסקים שמחמירין בזה ונכון לחוש לדבריהם לכתחלה שלא לעשות יותר מן ג' שברים. [מ"ב (סי' יא)]. ויש שלא הקפידו בזה. נע"י בחוט שני (ר"ה עמ' ט) בשם החו"א שלא הקפיד בזה. וע"י בקצה המטה (סי' ד)]. והמנהג הפשוט לדקדק בזה.

ג' שברים בנשימה אחת

ג' שברים צריך לעשותם בנשימה אחת. [שו"ע (סי' תקצ סעי' ד)]. ולדעת רוב הפוסקים זוהו לעיכובא אפילו בדיעבד. [מ"ב (סי' טז)]. וסתמית הפוסקים ששברים בעינן בכח אחד ללא הפסק כלל ביניהם. [וע"י מש"כ במועדים וזמנים (ח"א סי' ה אות ז ובהגה שם)].

שברים - תרועה בנשימה אחת

ג' שברים ותרועה דתשר"ת י"א שאינו צריך לעשותם בנשימה אחת (ומ"מ בדיעבד אם עשה לא מעכב והוא שלא ישוה בהפסקה יותר מכדי נשימה). וי"א שצריך לעשותם דוקא בנשימה אחת (לעיכובא). [נע"י שו"ע (סי' תקצ סעי' ד) ומ"ב (סי' יו ירח)]. ומ"מ אף לדעה זו לא יתקע ש"ת בכח אחד בלתי שום הפסק דבכה"ג לא ימקיר נשימה אחת אלא יפסיק מעט רק שלא יהיה בכדי נשימת בינתיים. [מ"ב (סי' יח)]. ובמועדים וזמנים (ח"א סי' ה בהגה ד"ה ונראה דבמקום) שבכה"ג לא יפסיק יותר ממשוהו. ודעת החו"א (אוי"ח סי' קלו ס"ק א) שאין להפסיק כלל ומריע מתוך השבר. וכן דעת האבני"ז (אוי"ח סי' תמג אות ה וסי' תמג אות כ). וע"י בשונה הלכות (סי' תקצ אות ו) שלדעה זו מריע מתוך השבר ממש ואינו מסיים את השברים. אולם באמרי יוסר (יו"ד ליקוטים סי' לד עמ' קסב-קסג) דלדעה זו יש לפסיק השבר האחרון שיהיה ניכר שסיימו ולאחר מכן להתחיל מיד התרועה. וכן דעת הגר"ני"ק צ"ע"ל (חוט שני ר"ה עמ' עב)].

ולמעשה דעת השו"ע (סי' תקצ סעי' ד) שירא שמים יצא ידי כולם, ובתקיעות של מיושב יעשה בנשימה אחת, ובתקיעות דמועמד יעשה בבי נשימות. אבל איפכא לא. ובמקומות שנהגין לתקוע למלכויות תשר"ת תש"ת וכן לזכרונות וכן לשופרות יכול לעשות ג"כ להיפך במיושב בשתי נשימות ומועמד בנשימה אחת. [מ"ב (סי' טז)].

ודעת הרמ"א (שם) שהמנהג הפשוט לעשות הכל בבי נשימות. ומ"מ יזהר שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כני"ל וע"כ טוב שיקרא לפניו המקרא שברים תרועה בפעם אחת שאם ימתין התוקע עד שיקרא הקורא לפניו תיבת תרועה עלול מאד שיהיה עי"ה הפסק יותר מכדי נשימה. [מ"ב (סי' כא)].

ומ"מ במקומות שנהגין לעשות בנשימה אחת ג"כ לא ישנו מנהגם. ואפילו לפי מנהגינו אם עשה בנשימה אחת יצא. [מ"ב (סי' כ)]. ומנהג ארץ ישראל כהשו"ע. [לוח אר"י להריב"ט]. והתשר"ת שבשלישה הקולות בסוף התפילה א"ע"פ שאינן נפסקות (כמבואר להלן) נראה שעדיף לעשותם בנשימה אחת (ע"מ לצאת לכו"ע כני"ל) כי יש אנשים ונשים שבאי"ת צראת דו"ח בתקיעות אלו. [נע"י בשעה"צ (אות ח) שציין שהחיי"א השמיט משי"כ הרמ"א הדמנה הפשוט לעשות הכל בשתי נשימות, דבאמת הכרעת השולחן ערוך טובה מאד, דבזה אנו יוצאין ידי כל הדעות, וגם דדעת הבי"י דאפילו לדעת ר"ת אם נעשאן בנשימה אחת יצא, וא"כ אם נעשה בנשימה אחת יותר טוב לאלו ידי הדין, וע"כ].

לנשום בפועל (למהומה לעיל)

יש אומרים שיש לעשות נשימה בפועל. [גר"ז (אות ח), גר"יז (פניני רבנו הגר"י עמ' סח והלכות חג בחג פ"יב הגה 38), הגר"צ"פ פראנק (מקראי קדש ימים נוראים סי' יז) ומועדים וזמנים (ח"א סי' ה אות ז בהגה ד"ה אמנם)]. וי"א שאינו צריך לנשום בפועל, אלא די בהפסקה בכדי נשימה. [הגרש"א צ"ע"ל (אשר האיש פט"ו אות לג) והגר"ני"ק צ"ע"ל (חוט שני ר"ה פ"ד ס"ק ד)]. ולמעשה אם לא נשום בפועל אבל הפסיק בכדי נשימה יצא. [מועדים וזמנים (שם בהגה ד"ה והפוסקים)].

אורך הנשימה (לעושים ש"ת בבי נשימות)

במפסיק לנשום כדרכו וכל הזמן שמפסיק רק בנשימה כדרכו אינו חושש כלל. [מוע"ז (שם אות ז בהגה ד"ה ונראה דבמקום). וע"י במ"ב (סי' כא)]. ומ"מ ימעט בהפסק. [הגר"ני"ק צ"ע"ל (שם פ"ד ס"ק ד)].

הפסק של נשימה ניכר

לא צריך שההפסק של נשימה או בכדי נשימה יהיה ניכר לשומעים. [כן מבואר בב"י (סי' תקצ) שהרי כתי' ידבחה יצא שברים ותרועה ליכא היכרא להדיוטות אי עביד להו בנשימה אי או עביד להו בבי נשימות].

תר"ת או תש"ת בנשימה אחת

אם תקע תר"ת או תש"ת בנשימה א', יצא. ויש מי שאומר שלא יצא. [שו"ע (סי' ה)]. ומשי"כ שהי"ה בתש"ת כ"כ הגר"י (אות ט) והא"ף למגן (סי' ק כז)]. והעיקר כסברא הראשונה. [כן יוצא מהשו"ע שפסק כדעה הראשונה בסתם. וכן משמע מה"ב (סי' ק) (ב) שמצדד להקל. וע"י במט"א (אות יט)].

תקיעה גדולה לאחר התקיעות של מיושב

יש נוהגים לתקוע תקיעה גדולה בסוף התקיעות של מיושב. [מנחת אלעזר (ח"ב סי' סה) ע"פ מהר"י"ל, וכתב דאין לשנות המנהג משום י"אל תטוש תורת אדני". וכן מודפס במחזורים]. ויש שלא נהגו לתקוע תקיעה גדולה רק בסוף כל התקיעות (כמו שיבואר להלן) [כן מבואר בשו"ע (סי' תקצ), במט"א (שם אות ט) ובמ"ב (שם ס"ק א)]. ובלוח אר"י לא הביא דין לתקוע תקיעה גדולה כלל], וכן נראה שהוא מנהג הנפץ, ומ"מ כל מקום ינהג כמנהג מקומו.

מאה קולות

יש נוהגין לחזור ולתקוע בסוף התפלה ל' קולות. [רמ"א (סי' תקצו)]. וי"א שיש להוסיף מספר עוד י' קולות ע"מ להשלים (ביחד עם התקיעות הקודמות) מאה קולות. [מ"ב (סי' ג) בשם הש"ל"ח]. וכן מנהגה הפשוט. ויש נוהגים להוסיף ה' קולות אחר קדיש שנתקבל שלאחר חזרת השי"ן. וה"י קולות אחר שיר של יום לפני לדוד ה' אורי. ויש נוהגים להוסיף ה' קולות לאחר קדיש דרבנן שלאחר אין כאולקינו. וה"י קולות אחר קדיש יתום לפני שיר של יום, וכן מנהג באר"י. [לוח אר"י להגר"מ"ט].

תקיעה גדולה

לאחר התפלה יש מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה. כדי לערבב השטן שלא יקסרג עליהם אחר התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושמיחים לומר שאינם יראים מאימת הדין. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' א)]. ואין אנו נוהגין רק רק בסיום תקיעה אחרונה של השלמת מאה קולות, המקרא אומר תקיעה גדולה והתוקע מאריך בה יותר משאר תקיעות. [מ"ב (שם)].

תקיעות של רשות

לאחר שיצאו יד"ח, שוב אין לתקוע עוד בחנם (פרט לתקיעות שעושים לצאת יד"ח עוד פוסקים), דכיון שא"צ ה"ו ככל שאר יו"ט שאסור לתקוע משום שבות. (ואולם השופר מותר בטלטול, כי ראוי לתקוע בו להוציא אחרים שלא יצאו עדיין). [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ה)].

הפסק בין התקיעות

שמע ט' תקיעות בזמנים שונים

שמע ט' תקיעות (או ג' סדרים) בטי' שעות ביום, בדיעבד אין בזה משום הפסק, ויצא, ואפי' הם מטי' בני אדם, תקיעה מזה תרועה מזה ותקיעה מזה. [שו"ע (סי' תקפ"ט סעי' א) ומ"ב (סי' ק ה- כ)]. אלא שכל זה בשעה ביניהם שלא מחמת אונס, אבל בשהה באונס, אם שהה אפי' רק כדי לגמור את כל הסדר יחזור לראש אותו הסדר (לרמ"א בסי' ס"א). אולם לשו"ע שם א"צ לחזור לראש הסדר). ואף ביו"ט שני יעשה כן (ללא ברכה). [מ"ב (סי' ו) ושע"י (אות י)].

הפסיק בין תקיעה לתקיעה בקול שופר שאינו ראוי

יש אומרים שמה שמבואר שאין משום הפסק בין התקיעות היינו בתנאי שלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה בבא. [שו"ע (סי' תקפ"ט סעי' א)]. אבל אם הפסיק בקול שאינו ראוי באותה בבא כגון שעומד בתש"ת ושמע תרועה או שעומד בתר"ת ושמע שברים יש משום הפסק. והסכמת האחרונים שאפי' הפכיל השברים או התרועה ב' פעמים לא הפסק, וע"כ ה"ה בשמע ב' שברים אם ב' תרועות זה אח"ז וכיון לצאת ג"כ מפסיד כל הג' קולות וצריך לתקוע מחד"ש. [מ"ב (סי' ח)].

הפסיק בתקיעה אחרת במתעסק (שומע תקיעות מביט כנסת אחר)

י"א שאפילו אם שמע תקיעה שאינה באויה באות סדר במתעסק (ע"י בסמוך) הוי הפסק. [שו"ע (סי' תקצ סעי' ח)]. ועיי"ש יד"ת תקפ"ח סעי' ב' שהביא מוח' אי יש הפסק בקול שאינו ראוי (אף שאינו מתעסק באותה בבא. וע"י בה"ל (שם) שתמה אמאי השו"ע תקפ"ב סתם לחחמיר, עיי"ש)]. וי"א שמתעסק לא חשיב תקיעה כלל ודינו כאלו שמע קול אחר בינתים שלא נחשב הפסק על ידי זה. [מ"ב (סי' לג)]. ומ"מ לכתח' בודאי טוב לחוש למחמירים, וע"כ צריך לזהר במקום שבתי כנסיות תכופין זה אצל זה שלא יתקעו בבהכ"נ אחד עד שיגמרו באחר, דלא"כ לא ישמעו על הסדר, שאף שאין מתכוין לשמוע לשם מצוה ואין ברוצנו כלל לשמוע, מ"מ לדעת המחבר אפילו שמע כמתעסק הפסיד התקיעות ששמעו. [ביאור הלכה (שם ד"ה כמתעסק)]. ומה שסתם בזה מה"ב בסי' תקפ"ח (סי' ז) נראה שספך על דבריו כאן שה"ו עיקר מקומו]. ויש שמילין בזה אחר ששמעו ל' קולות. [הגר"ני"ק צ"ע"ל (ארחות רבנו ח"יב עמ' קצד)]. ודעת הגר"יש קמנצקי צ"ע"ל (קובץ הלכות ימים נוראים פ"יב הגה כא) שבמקום הצ"ע"ל הבאים מבהכ"נ השני חלושים יש להקל בצירוף דעת ט"ז המובא במ"ב (סי' תקפ"ו ס"ק ז)].

לא עלה קול התקיעה יפה

התוקע ולא עלה לו קול התקיעה יפה אלא בפעם שניה או שלישית, בין שהיה בנשימה אחת ובין בשתי נשימות, אין הקולות הראשונים מפסיקים וממלקלים הסדר, ותקיעותו כשרה. וכן מתעסק לתקוע תקיעה כשרה אין זה נחשב להפסק המקלקל את הסדר. [הגרש"א צ"ע"ל (פ"יב אות ח)]. אולם ע"י במ"ב (סי' לד) שמשמע שהדבר תלוי אם עשה בנשימה א' או בי נשימות].

נפסק הקול בפסקה (אם הולכים אחר התוקע או שמיעת הצבור)

י"א שתקיעה שנפסקה באמצע אפילו בפתוח מכדי נשימה פסולה. [חיי"א]. משמע בנשימה אחת משמע בנשימה אחת (ב'). וי"א שאפילו אם הפסיק יותר מכדי נשימה לא לאזן השומע נראה הדבר כקול א' יצא. ואם נשמע כבי' קולות נפרדים נפסלת התקיעה. [מט"א (סי' תקצ אות כה). וע"י באבני"ז (אוי"ח סי' תמג אות ז) ובמועדים וזמנים (שם אות ג ובהגה שם)]. ולמעשה אם אין הדבר נרגש כלל בשמיעה יש להקל שאינו הפסק כלל. [הגר"ני"ק צ"ע"ל (חוט שני ר"ה עמ' ט)]. ומה מבואר דאזלינן בתקיעות לפי שיעור הקהל (ולא לפי תקיעת התוקע). וכ"כ במועדים וזמנים (שם אות ז בהגה ד"ה והפוסקים)].

כמה אנשים שתקעו כאחד כל הסדר

אם שנים תקעו כאחד כל הסדר, ואפילו אחד תקע בחצוצרות (אף על גב שהקולות משונים), יצא כי נותר דעתו על השופר. [רמ"א (סי' תקפ"ט סעי' א) ומ"ב (סי' י)]. ואף על גב ששכל מקום אמרינן דתרי קלי לא משתמע'י שאני הכא שהוא מצוה הבאה ליזמן והיחבא ליה ויהיב דעתיה לשמוע יפה. [מ"ב (סי' י)]. ומ"מ התוקע בחצוצרה עצמו לא יצא כי ודאי לא שמע היטב קול השופר. [שעה"צ (אות כא)].

שמע תקיעה, תרועה, תקיעה מכמה אנשים יחד

שמע ט' תקיעות מטי' בני אדם שתקעו כולם יחד (אי עשה תקיעה והשני תרועה והשלישי התקיעה השניה וכן כולם), לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. [שו"ע (סי' תקפ"ט סעי' ה)]. ויש מי שאומר שמעכ"פ ידי תקיעה אחת יצא וצריך להשלים עליה ח' קולות מתרועה ואילך וי"א שאפילו די תקיעה אחת לא יצא וצריך להתחיל מחדש כל הטי' קולות וצריך לתקוע מחדש ומ"מ הריכה לא הפסיד אם לא הפסיק בדרים אחרים. [מ"ב (סי' ט)]. וביאר בשעה"צ (אות טז) שאינו חוזר ומבדך בכל מקום שזה הפסק בתקיעתו ותוקע מחדש דלא הוי הפסק, ובפרט ליש אומרים שלתקיעה אחת עלה לו].

